

12. 9. 62.

Draga Petriká,¹

hvala ti na tvom pismu koje se ukrstilo sa jednim od mojih pisama. Naš odmor je pri kraju, prekosutra se vraćamo u Pariz, umorni od ovog »odmora«.

Izbor mojih pesama, koji izlazi kod Fišera, nije kako ti izgleda zamiljaš, veliki izbor, već mali, u kojem se nalaze samo pesme za koje sam smatrao da odgovaraju nameni, školskoj, ovde plakete, koja je obavljena u 10.000 primeraka, i, kao što sam ti rekao, tužno propraćena bibliografijom (koja obuhvata i varijante prvih verzija!), takode izlišne. Ona me prikazuje nekako posthumno, ali nadam se da ću ipak preživeti. No, da predemo preko toga, Mnogo sam u poslednje vreme govorio o sebi. Pišeš mi o bolesti našeg dobrog Šperbera; teši me pomisao da je u dobrim rukama i da ima dobru negu. Nadam se iz sveg srca da će se brzo oporaviti. — Iz tvog pisma saznao sam da je prebačen u bolnicu, tako da te molim da mu odneseš ove redove, njemu upućene, koje prilažem ovom pismu.

Poput tebe, i ja se vraćam svome poslu. Njemu pripada, nadam se, kasni povratak rumunskoj poeziji, koju, priznajem, nekako sam potisnuo u središtu mojih zapadnih peripetija. Zbirkom prevoda, koju ću, možda, stići da objavim jednog dana, nadam se da ću popraviti, nadoknaditi ovo zakašnjenje.

Upoznao sam — i preveo — određeni broj velikih francuskih pesnika. (Kao što sam upoznao i »cvet« nemačkih pesnika). Jedni su mi pokazali, knjigama i posvetama koje su mi po-

slali, prijateljstvo, o kojem ću reći samo ovo: da se pokazalo da je bilo veoma »literarno«, no ja sam imao, pre mnogo vremena, neke prijatelje pesnike: bilo je to između 45 i 47, u Bukureštu. Nikada to neću zaboraviti. — Kaži mi, ako bih za tvoj prevodilački rad mogao da ti pošaljem neke knjige; učiniću to drage volje.

Stežem ti ruku
Paul

Sve najlepše Ivoni

1) Dragi Petrike (na rumunskom).

24. I 64.

Dragi moj Petricá,¹

zahvaljujem ti se na tvojim željama — sve naše želje za vas dvoje! Pisao sam ti pre nekoliko nedelja, ali moje pismo nisi primio. Tada sam ti isto poslao na adresu Saveza književnika poslednju zbirku pesama. (Šperber, kome sam, takode, poslao jedan primerak, nije mi ništa potvrdio).

Bio sam dosta bolestan pre godinu dana: nervna depresija (da se poslužim jednostavnom, lekarskom formulom). Što se tiče mojih neugodnosti sa nemačkim prilikama, sa njihovim vodama i kolporterima, ništa se nije promenilo. Moja poslednja zbirka je opet prećutana — ali to je samo jedna sitnica među tolikim drugim.

Tvoj prijatelj
Paul

1) Na rumunskom u originalu.

prepiska paula celana sa alfredom margul šperberom (1948—66)

Beč, I, Rathausstrase 20.
11. februar 1948.

Moje dragi, dobri gospodine Šperber,

Verovatno ste ljuti i ovi redovi dolaze, možda, suviše kasno da bi vas mogli umiriti. Smem li Vam, uprkos tome, reći da sam Vam u mislima više puta pisao, predomisli mi se potom jer Vam nisam mogao reći ono što je meni, a svakako i Vama, ležalo na srcu. Izgledi da objavim svoje pesme bili su zaista loši. Mnogo mi je, doduše, značila okolnost da se deo njih (petnaestak, dakle više nego mnogo), štampa u *Planu* (koji će izići sledećeg petka) — pogotovu posle strašno teškog putovanja, koje sam imao za sobom. Onda je nastupilo zatišje, sat je stao, bio je to loš sat. Brojke i pre toga nije imao, a sad su stale i kazaljke. Nekoliko poseta Bazilovim prijateljima, razgovori i diskusije koji me nisu interesovali, inače ništa. Bazil je postao i prilično hladan, sve ređe ga vidam. Ali me je jedan drugi čovek primio u svoje srce, ili barem u predvorje svog srca, jedan slikar, Edgar Žene. Postao je moj ovdašnji Šperber — o, svakako manji od Vas! Pozivao je ljude kod sebe, ja sam čitao svoje pesme, čuo mnoge pohvale. Da li ćete mi verovati da nisam bio bog zna kako srećan kad su mi rekli da sam najveći pesnik Austrije i — koliko je njima poznato — i Nemačke. Jedan od onih koji su mi to rekli bio je dr Verner Rimeršmit, a on je godinama uređivao književne emisije RA-VAG-a: bio je to i pod nacistima. Tada verovatno ne bi jednom jevrejskom pesniku rekao: Homo alpinus treba konačno da vidi šta je to pesnik.

Ali Edgar Žene je drugačiji i doista neobično ljubazan prema meni. Poreklom je iz Saara, dugo je živeo u Parizu; svojevremeno ga je u Berlinu podržavao Paul Vesthajm. U svakom slučaju, bez predrasuda je. On je ovde takoreći papa nadrealizma, a ja sam sada njegov najuticajniji (jedini) kardinal. U svakom slučaju, prorokao sam mu da ga njegov pretpostavljeni, sveti Petar dakle, Andre Breton, sigurno neće priznati za namesnika u Beču, a još manje mene, koji sam pisao nešto tako dostojno osude kao što su rime. Žene sada priprema jedan nadrealistički (posebni) broj *Plana*, koji će u aprilu poneti u Pariz (materijal je poslao A. Berton, a ja tamo imam prevod jedne male pesme Ame Sezara i jedno *Koplj*, koje smo Žene i ja nacrtali), zajedno sa mojom knjigom. Da, sa mojom knjigom. Jer moja knjiga, čije je štampanje započelo danas, biće gotova za pet ili šest nedelja. Novac za nju su mi dali prijatelji. Košta 4 600 šilinga, imaće tiraž 500 primeraka, platneni povež boje peska, litografiju Edgara Ženea a izlazi kod Ervina Milera. Trebalo bi da sadrži oko 40 pesama, jedan jedini ciklus koji se sastoji od svih pesama poslednjeg ciklusa i nekih ranijih, pri čijem izboru Vas molim da mi budete od pomoći. Ako Vi meni, nezahvalniku, odgovorite, biću još u mogućnosti da izmenim redosled pesama ili ih zamenim . . .

Još nešto iz predistorije izlaska pesama: jedan izdavač, gospoda Likman, kojoj sam kod Ženea pročitao pesme, toliko se oduševila da je

odmah izrazila spremnost da ih objavi o svom trošku. Odneshi ih kući, predomisli se posle nekoliko dana, jer su joj njen lektor i jedan njen autor, P. Gitterslo, rekli da »još nije kucnuo čas« za objavljivanje ovih svakako »veoma darovitih« pesama. Kako li je težak taj čas!

Dragi gospodine Šperber, skoro sam jedne srede čuo Vaš glas. Ali to je bio samo Vaš glas. Molim Vas, zaboravite da Vam toliko dugo nisam pisao i pišite mi: tako ću čuti kako kuca Vaše srce. U jednom od onih nenapisanih pisama ja sam Vas u naslovu prekrstio: moj veliki i dobri zaštitnik Kobac. Tako, a sad Vas još molim da podete do staklenih vrata i pokucate tiho i kažete mojim glasom (a sigurno ćete me dobro imitirati): Ljubim ruke, milostiva gospodo, do videnja. A ja ću se popeti na sto, kao za spavanje. Grlim vas,

Vaš Paul

Beč, 21. aprila 1948.

Moje dragi, dragi gospodine Šperber,

hitam k Vama s novom pesmom, koju sam juče napisao: ne znam nikoga, osim Vas, ko bi mi mogao reći da li je zaista lepa. Mislim da Vam je Ciuci dala kopiju mojih poslednjih pesama — bio bih, naravno, radoznao da saznam kako Vam se dopadaju.

Na žalost, moja knjiga nije baš napredovala, ali se nadam da će ipak krenuti. Sve češće moram sebi reći da je sada manje važno objaviti pesme; važnije je pisati nove. Da li to mogu činiti i kod kuće? Ne usudujem se da odgovorim, ali verovatno bih na kraju ipak potpuno začuao.

S radošću sam kod Bazila pročitao Vašu pesmu *Mitologija*. Nisam bio manje oduševljen od njega, koji će je objaviti u *Planu*. Na žalost, *Plan* je postao vrlo »aperiodičan« časopis. Još je, na primer, sasvim neizvesno kad izlazi sledeći, nadrealistički, broj koji sastavlja Edgar Žene u saradnji sa Bretonom, Žilijenom Grakom itd. i Vi ćete, možda, morati dugo da čekate.

Na Uskrs sam kod Ženea upoznao pesnika Vilhelma Saboa. Odmah Vas se setio, citirao nekoliko stihova iz Vašeg *Džesija* Ovensa i zamoli me za Vašu adresu da bi Vam poslao svoju poslednju sveščicu. Da li je to već učinio?

Kako ste, dragi Šperber, kako je Vaša supruga? Ko vam još dolazi nedeljom prepodne? Pokušavam da uverim sebe, da mesto u Vašem srcu — gde sam bio pomalo zbunjen, pomalo nezahvalan (kako Vi sada možete da kažete jer tako retko pišem), ali uvek srećan da Vam pročitam pesme — još nije zauzeto i da će tako ostati dok se opet ne vidimo.

Za otprilike mesec dana napuštam Beč da bih otišao u Pariz, što nije nimalo lako. Rado bih svratio i do Rihnera, možda ću i uspeti, ko zna. Mnogo toga mi nije uspelo, ali možda jednom hoće.

Grlim Vas Vaš Paul

Da li Vam je Margaretin otac dao antologiju i knjižicu o novoj engleskoj poeziji?

Smem li Vas zamoliti za adresu gospodina Filipidea? Sećam se daje u Ul. Ilarie Kendi, ali sam zaboravio kućni broj. Prenesite mu, molim Vas, mnogo srdačnih pozdrava i recite da često mislim na njega.

Insbruk, 6. jula 1948.

Moj dragi, dragi gospodine Šperber, juče sam bio kod Ludviga fon Fikera. Nije mi bilo lako da čitam pesme Traklovom prijatelju: Ludvig fon Fiker ne pripada više najmlađima — za dve godine napuniće sedamdeset. Kod takvih ljudi može se pretpostaviti da ih prijateljstvo sa pesnikom poput Trakla čini zatvoreni premda drugim pesnicima, pogotovu ako žive u neposrednoj blizini groba svog prijatelja (od groblja u Milau do kuće u kojoj žive Fikerovi jedva da ima tristo koraka), tako da sam, zapravo, bio spreman da ne naidem na prijem kakav sam želeo. Možete zamisliti moju radost kad je ispalo sasvim drugačije, iako zbog zbuđenosti, kao i zbog toga što je Ludvig fon Fiker malo nagluv, nisam svoje pesme tako lepo pročitao kao često u Beču (sada ih čitam mnogo lepše nego ranije), i kada mi je rečeno da sam ja pozvan da budem naslednik Elze Lasker-Siler. Isprava nisam znao šta tačno o tim rečima treba misliti, jer ja — priznajem svoju sramotu — sa pesmama Elze Lasker-Siler imam mnogo slabiju vezu nego, recimo, sa Traklom i Elijarom, a još manje sam znao šta su te pes-

30. juli 1960.

Dragi Alfrede Margul — Šperber!

Javljam se s jednom koliko hitnom toliko i iskrenom molbom. Poznate su Vam spletke neonacista u Saveznoj Republici. U vezi s tim spletkama traje već duže vremenom pokušaj da unište mene i moje pesme. S tim ciljem me okrivljuju za prevaru, krađu nasleđa, plagijat. (ne preterujem.)

Pokretač svih tih smutnji je... udovica Ivana Gola. Kao »predistorija«: u kasnu jesen 1949. potražio sam Golove da bih im isporučio Vaše pozdrave. Tom prilikom poklonio sam im jedan od neuništenih primeraka moje bečke knjige pesama *Pesak iz urni* (Izdavač A. Zeksl, Beč 1948). Gol je bio veoma dirnut. Do njegove smrti, marta 1950, često sam ga posećivao. Tada sam njemu i njegovoj ženi pokazao, tj. pročitao mnogo toga objavljenog samo u novinama i — nesmotreno — još neobjavljenog. To što se Gol, koji godinama nije pisao na nemačkom, tada, neposredno pred smrt, ponovo okrenuo nemačkom jeziku, ne može se — nemojte to, molim Vas, shvatiti kao moju sujetu — na kraju objasniti samo njegovim poznanstvom sa mnom i s mojim pesmama. Gol me je, takođe, zamolio da prevedem njegove francuske pesme; što sam mu obećao. Iako mi već tada mnogo šta nije bilo baš prijatno, održao ovo obećanje, dato samrtniku, i redom preveo tri toma francuskih pesama. Dok sam prevodio, udovici je sve bilo divno. Ali, ona je imala druge namere, koje ja, lakovernik i naivnik, nisam prozreo. Kad je sve bilo gotovo, naterala je švajcarskog izdavača da odbije rukopis — koji mu je lično predala — sa obrazloženjem da prevod isuviše jasno nosi moj pečat. Zahtevao sam od izdavača da meni vrati rukopis; ali mi je tip napisao da će ga dati udovici; a udovica me izveštava da ona najpre mora da napravi kopije. Potom je, napravivši te kopije, počela i sama da prevodi...

Ali joj ni ova krađa nije bila dovoljna. Počela je da objavljuje »zaostavštinu« preminulog. Godine 1951. izišao je prvi tom ove »zaostavštine« na nemačkom (*Bilje iz sna*). Očigledno, autor, tj. autori ovog izdanja dobro su znali moju bečku knjigu pesama, koja je uništena odmah po izdavanju zbog mnogobrojnih štamparskih grešaka. Ova Golova knjiga ostala je — to ovde moram naglasiti jer ima svoje značenje — bez posebnog odjeka.

Godine 1952. izišla je moja knjiga pesama *Mak i sećanje*, koja je, kao što znate, velikim delom novo izdanje moje bečke knjige pesama. Ovo izdanje je naišlo na priznanja.

Dragi moj, dobri moj Alfrede Šperber!

Od srca Vam se zahvaljujem — mi Vam se zahvaljujemo — za Vaše pismo. Sada više nismo sami. (Jer ne samo u Saveznoj Republici — ni ovde nemamo nikoga.)

Ne želim danas da Vas previše opteretim — najradije bih Vam poslao kopije neprojenih pisama koja sam napisao u poslednje dve godine: sva su bila prava, ali su primaoci bili lažni, svi osim Vas, Petrike, Hansa Majera i jednog prijatelja iz mladosti u... Šilergase u Černovicama.

Tada udovici opet nešto pada na pamet: uz pomoć jednog gangstera — germaniste, prote-ranog u Ameriku, počela je u različitim raspisima i privatnim pismima da skreće pažnju izdavača, književnika, radija, kako je moja 1952. godine izdata knjiga — dakle godinu dana posle *Bilja iz sna* —... plagijat Golove zaostavštine o kojoj se ona »stara«. Kao potporu ovoj »tezi«, koju je »stručno« potvrdio jedan »Instrucior« German language — a kojeg je udovica pompežno odenula u titulu »Ordinarijusa Kalifornijskog univerziteta« — ja sam — a zašto ne? — zigosan kao prevarant, kradljivac nasleđa i šarlatan. (Doslavno tako, dragi Alfrede Margul-Šperber.)

Ova »delatnost«, započeta godine 1953, nedavno je, u hitlerizmu koji ponovo oživljava, pokazala nove i posebne karakteristične plodove. U moje, dakle »šarlatanske metode« obmanjivanja — kako znate — dobrih ljudi u Nemačkoj, spada i — saberite se, dragi Alfrede Margul-Šperber! — i ova: ja umem da na tako tragičan način prikažem legendu o svojim roditeljima koje su ubili nacisti...

I tako, sigurno Vas neće začuditi da su se raznorazni nacisti i »nenacisti« odmah osetili pozvanim i počeli da o tome govore i pišu. I tako, dragi Alfrede Margul-Šperber: do sada se još nije pojavio niko ko bi nekom razumljivom rečju ustao protiv toga... Što se mene tiče, neću ovoj očiglednoj infamiji da učinim uslugu i upustim se u nju: sa — jevrejskim ili arijevskim Gebelsovim potomstvom ne: razgovaram.

A sada jedna molba: razmišljam o celokupnom izdanju svojih pesama, ranijih i najranijih, takode, sa navođenjem tačnijih podataka. U vezi s tim, da li bi postojala mogućnost da ja ili moj izdavač nekako dobijemo kopije mojih pesama koje se nalaze kod Vas, kod Rut i Korine? Voleo bih da dobijem i kopije svojih prevoda pesama Tudora Argezija i Sergeja Jesenjin. (Upravno pripremam, na osnovu novog le-njingradskog izdanja, izbor Jesenjinovih pesama. Jednom bih rado objavio i Argezija.) Ah, da znate... Već sam se toliko puta pitao ne bi li bilo bolje da sam ostao među bukvama svoje domovine...

Nadam se da ste dobro!

Sa najsrdačnijim pozdravima Vama i Vašoj dragoj gospodi,

Vaš

Paul Celan

Pariz, 8. februara 1962.

Dragi Alfrede Margul-Šperber, mnogo sam se nadao odgovoru. Sada čujem od jednog — meni nepoznatog — bečkog publiciste, Volkanga Krausa, da niste baš tako dobro. Od srca vam želim sve, sve najbolje!

Pariz, 9. marta 1962.

me značile fon Fikeru. A onda je fon Fiker uzeo poslednju knjigu pesama Lasker-Silerove *Plavi klavir* sa svog pisaćeg stola — bila je to kopija knjige stampane u Jerusalimu — i počeo tako da govori o pesnikinji da sam ja shvatio da mu ona znači koliko i Trakl. Smatrao je da i sâm Trakl pesnikinji vrlo mnogo duguje. A i sa mnom je razgovarao kao da sam jedan od njih. Naročito me je obradovalo to što se upustio u ono jevrejsko u mojim pesmama — Vi svakako znate da mi je do toga mnogo stalo. Smem, dakle, biti ponosan, a za to sam prvenstveno zahvalan Vama, moj dragi, dragi gospodine Šperber. Govorio sam i o Vama. Fon Fiker se setio Vaše knjige pesama (da li ste li mu je svojevremeno poslali), pa sam bio dvostruko radostan. Ali, osim Vas, još neko voli moje pesme kao i Vi: Edgar, a naročito Erika Žene (možda Vam je poznatija po svom devojačkom i književnom imenu: Erika fon Lileg). Posredstvom a pomalo i preko Bazila, ja sam i došao do Fikerovih. (Brigit fon Fiker, kćerka staroga, kao i njen otac, mnogo zna o poeziji).

Mnogo sam radostan što mogu sve to da Vam kažem. Kad budem u Parizu, ispričaću Vam kako mi je došao Klaus Demus, jedan mlad, veoma mlad bečki pesnik. Bio je tako zbuđen da mislim da čak ni ja ne bi bio takav da sam... ni sam ne znam kod koga došao. Pročitao je moje pesme u *Planu* i saznao da sam u Beču. To je jedna vrlo lepa priča, a Klaus Demus je vrlo darovit pesnik. Sve ću Vam to još detaljnije ispričati. Dragi gospodine Šperber, da li se i Vi radujete? Pokušaću da Vas zagrlim. Uvek Vaš,

Paul

Želeo bih danas da Vam samo u kratkim crtama kažem da kampanja klevetanja mene i dalje traje. Nešto je trulo u državi D-marke — i ne samo tamo.

Pošto je, u tom smislu, učinjena i patentirana, svakom poznata, prevara (takozvana Golova zaostavština), počelo je. Novo u ovoj naci — renesansi je samo to što je u međuvremenu otkriveno kako se to, za razliku od Hitlera, »bo-lje« radi: *dvostrukom igrom*. Gospoda Gebelsovi saradnici danas više ne pišu u »Rajhu« — oni sede, između ostalog, u kelnskoj »Germania Judaica« (kao gosn. prof. dr Hezelhaus).

Poslednja faza: ućutkan sam i kao ličnost i kao autor, moje knjige se, ukoliko ih uopšte štampaju, »uništavaju na tlu« (s one strane Rajne još ima pilota bombardera); što izide iz moga pera može se ponovo naći kod drugih autora. U toj lepoj stvari učestvuje skoro sva stara i mlada prominencija. Ne preterujem ni u jednoj reči!

Pošto budem »ukinut« kao ličnost, dakle kao subjekt, smem da, perversiran do objekta, živim dalje kao »Aema«: najčešće kao stepski vuk bez porekla, sa izdaleka prepoznatljivim jevrejskim crtama.

Što dode od mene, dospeva u redistribuciju — odnedavno i moje jevrejstvo. (»Jer ne može biti ono što ne sme biti«.) Ovu igru podupiru — nemojte se sada onesvestiti — i moje (velike...) zapadnonemačke izdavačke kuće.

Neću više ništa reći. Sećate se Vila Vespera: anonimna Lorelaj. Ja sam isto tako — doslovno, dragi Alfrede Margul-Šperber! — *onaj kojega nema*.

Osim toga, objavljen je i moj »sлом«, odnosno »ludilo«. To se podupire kako i treba: »filozofski«, citatima Hegela i Šopenhauera.

A to je samo nekoliko detalja.

Sve to je u isuviše jasnoj vezi sa oživljavanjem dobrih starih (prikladno ulepšanih) ideja Rajha. Pri tome se, naravno, ustaje protiv Hitlera — tako se odaje ipsi — vernost »opozicionisti« Remu.

Nadaleko i naširoko ni čoveka. Ali zato ima svakojakih »filosemita« i »Jevreja«. Pa, dobro.

Molim Vas da moje rukopise ne dajete nikom sa ovog tako zlatnog Zapada. Možda bi ih jednog dana trebalo poveriti Rumunskoj akademiji.

Pozdravljam Vas i Vašu dragu gospodu od srca! Pozdravite prijatelje; sve najbolje maestru filipideu!

Vaš,

Paul

P. S. Na sreću još sam uvek nemački lektor na Ecole Normale Superieure u Rue D'Ulm. Vive Jaures!

Ah, da! U mojoj — u takozvanoj Saveznoj Republici (ali i u, ne slučajno, ne manje privredno čudnovatom Beču, kao i u — dramski i kritički tako prominetnoj Švajcarskoj), kao i sve što je izišlo iz moga pera — *prečutnoj, odnosno otpisanoj besedi* poyodom dodeljivanja Bihnerove nagrade — (dođelihi su mi je da bi mogli — stvorivši sebi tako alibi — bolje da me krpe) — rekao sam, između ostalog, da *sam opet tamo odakle sam počeo*.

— Da, ja sam opet tu, tačno tu. Zajedno sa onim »no pasaran«, koje stoji u pesmi *Šibole*: ni to mi gospoda u Zapadnoj Nemačkoj ne mogu oprostiti...

Ne mogu više ništa da objavam. Jedan od glavnih, koji drže konce u rukama, jeste gospodin dr R.K. iz S (amfrid, tj. Gotmuel / Fišer izdavačke kuće). Vi

i ne slutite *gde* sve neonacisti ne sede (oni iz Gebelsovog »Rajha«, kao i oni »drugi«), verovatno da i Hans Majer to jedva sluti. Ovi momci su mimetički obdareniji od svojih prethodnika. Skoro da sam završio novu knjigu pesama; Zvaće se *Ničija ruža*. Usudujem se da ovim redovima priložim jednu — gorku — pesmu iz nje. Prvobitno sam hteo da je nazovem *Jedna nemačka melodija*, ali me je pretekao Helderlin.

Kad bih bar mogao, kao Hans Majer, u Bukurešt! Ali rad na Ecole Normale ne ostavlja mi vremena. — Budite zdravi, *ozdravite*, dragi Alfred Šperber. Da, Vi morate ozdraviti, i hoćete, Gospodi Djete i Vama od sveg srca svako dobro!

12. 3. 1962.

Dragi Alfred Šperber

Danas bih da govorim o *vedrijim* stvarima: o nečemu iz oblasti komunicirajućih cevi, o nečemu »meridijanskom« (kako to nazivamo Gizela i ja):

Ne znam da li Vam je poznato da već godinama posedujem *parabole pejzaža*? (Primerak meni posvećen je kod Korine, koju bih molio da pozdravite!) — Ja sam ih, »sa intuicijom i smislom za praktično« — kako kaže Tomas Man (koji je, na žalost bio otac Erike Man—Grindgens—Odn i suprug gospođe Katje — ah da — Pringshajm), izvukao iz džinovske gomile svakojakih knjiga kod jednog ovdašnjeg knjižara — znate, nema ništa napisano na poledini. — »Kuda idemo? Uvek kući.«

Vama i Vašoj dragoj gospodi
od srca svako dobro!
Vaš Paul

Kako je Edit? Pre nekoliko nedelja pisao sam njenim, roditeljima.

KOPIJA

Dragi moj Alfred Šperber

uskoro će Vaš rođendan — želim Vam od srca sve najbolje! Vama, Vašoj ženi, Vašoj kući, Vašem radu, Vašem neumornom srcu!

Ja bih — opet — imao o mnogo čemu da izvestim, ali ću se ovoga puta ograničiti na vest da sam se složio sa objavljivanjem malog izbora mojih pesama u izdavačkoj kući »Fišer«, izbora koji... ima »ponekih« grešaka. Jedno u ovom (školskom) izdanju teži me, pored ostalog: prva pesma je ona koju sam Vam pre toliko godina posvetio. Tako Vaše ime stoji tamo gde je uvek stajalo: na početku onoga što me je povelio putem kojim sam išao, sa rečima, sa rečima našeg jezika, Vašeg, mogeg. Uvek ste ostali moj uzor, dragi Alfred Šperber, nikad nisam zaboravio šta Vam dugujem i — ako smem da kažem i ovo — : sledeći Vaš primer, davao sam i poklanjao ono što je meni samom došlo u ruke, od proživljenog i pročitano, od pročitano i proživljenog. U izvesnom smislu, moj put je ponavljanje Vašeg; kao i Vaš i on počinje u podnožju naših zavičajnih brda i bukava i mene je — kažem to u šali — »karpatski fiksiranog« — odveo daleko u transkarpatski prostor — jednoga dana su ovde kod nas shvatili da je došlo vreme da Koruška i Hesen i Pomeranija i Brandenburg i ostale marke plemenite konsonance postanu književno nezavisne i samostalne. Genealoški proces razbistravanja i prečišćavanja, ako tako hoćete, sedamnaestak godina posle tzv. »krčenja« — krajnje neophodno ponovno pošumljavanje književnog terena. Ta mnogobrojna samoiznikla stabla i drveće i porodična stabla! A kako samo uspevaju! Mitsko — nipošto mitomansko — raste uz njih, zemlja je gusto naseljena, Magna Graecia saopštava iskustva saveznih stipendista, ono kalifornijsko se odavno ponovo ukorenilo, uz njega se severnjačko aliterira pseudosocijalno i žestoko-fotogenično, s vremena na vreme čarolijom se iz tla uzdigne čak i ono »prusko« — hoću da kažem iz onih slojeva koje su priznali velikodušni kantonalno istinski kritičari sa univerzalnom perspektivom, a koji su oduvek bili — slojevi—u—opoziciji, dvadeset godina »posle« oni su izvorno-iskonski »Drugi«, kažu, a to sam čitao ne tako davno, da je u stvari, bilo ratnih zločinaca u Nemačkoj, ali njih sve u svemu 500—1.000, a za, istima se i službeno tražilo o trošku sredstava savezne vlade.

U međuvremenu, književnost, kako se to kaže, cveta: *Velt* i *Caft* joj pridržavaju alibi — ogledalo: ona se pokazuje na *onoj* visini i na svakoj pomenutoj visini, egzistencijalna i istovremeno eksperimentalna, jaka u teoriji i krizi, i, između ostalog, u tako usrećujućoj poziciji da doseljenike, kao potpisanog, najvelikodušnije obasipa milošću, pošto mu je oprostila sve, čak i strano državljanstvo. Namera mi je da steknem jedinstvenu slavu: slavu ne — plagijatora!

Ali, dosta o tome! Često mi nešto, kao i Vama u doba nacizma, izgleda kao ono nerimovano koje traži rimu — reč čovek — oživljava i saživljava se sa rimom kad uputim neku misao ili neki redak Vama i prijateljima — uprkos daljini tako bliskim. To se dešava i sada, a to Sada je Zauvek, a ja sam, fišerizovan i ferlagenštaltovan i inzelovan, kakav jesam, još uvek onaj kojega znate, čije ste pesme pronikli i dokučili — a time i svetove — nepomeneti i nezaposleni uprkos svemu, daleko od Pariza i Malog Pariza (koji isto tako, kao što je poznato još od Getea, izgleda da obrazuje svoje ljude), ali uopšte ne daleko od Vaših knjiga, koje su mi ostale prisutne, sve, čak i dobri Hajne — u Frankfurtu na Majni, zovu ga ponekad i »rana« — uopšte ne toliko daleko od Vašeg pejzaža i njegovih parabola, i mogu Vam, pošto sam se malo opširnije raspisao o svakojakom Zapadu i prljavštini i kontin-

Ul. Buzešti 98
Rumunija

Na putovanjima

To je čas koji ti prašinu pretvara u pratnju, tvoju kuću u Parizu u žrtvenik tvojih ruku, tvoje crno oko u najcrnije oko.

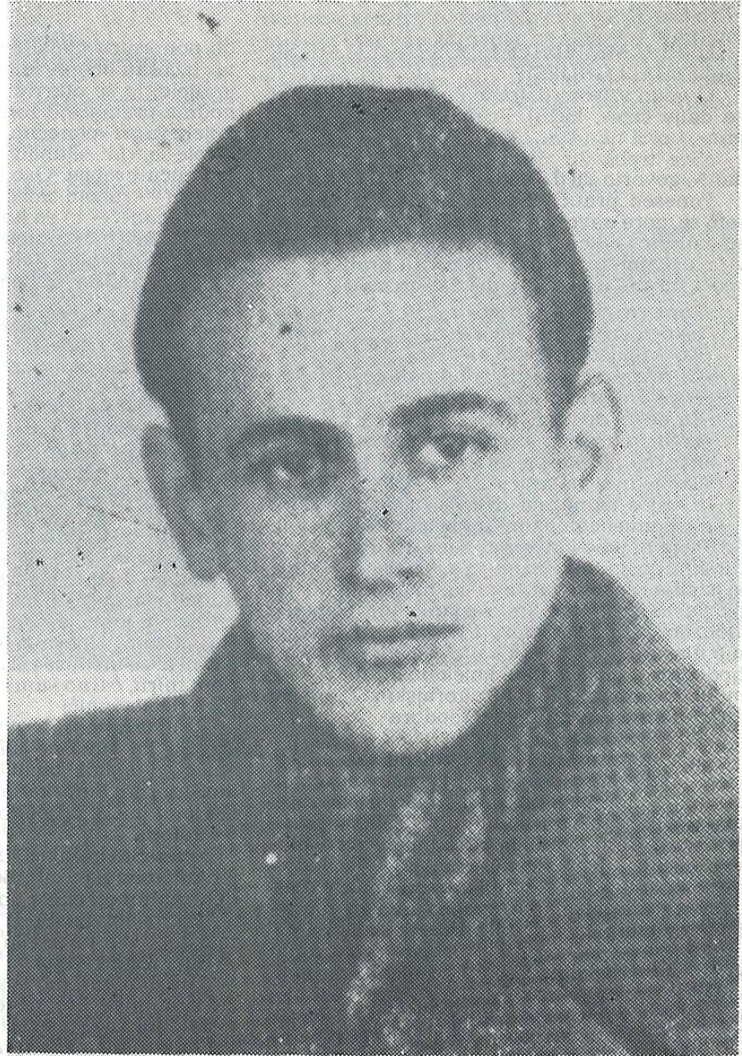
To je salaš u kojem stoji zaprega za tvoje srce. Tvoja kosa bi se vila kad voziš — zabranjeno je.

Oni što ostaju i mašu ne znaju to.

S nemačkog: Zvonimir Kostić Palanski

genciji, iz slobodnog srca čestitati i poželeti sreću i mnogo snage za rad, i zdravlje!

Ad multos annos!
Do viđenja, dragi Alfred Šperber!
Sa odanošću,
Vaš
Paul Celan

Bon anniversaire! De tout coeur
Gizela Celan
Erik

Moisville, 12. septembra 1962.

Razglednica: Univerzitetski grad Tübingen. Hotel Lam

25. VIII 63.

Dva dana posle Vašeg rođendana, iz Tübingena, najsrdačniji pozdravi

Paul Celan

Sve moje čestitke za Vaš rođendan, sa srdačnim sećanjem.

Maks Rihner

Dozvolite da Vam i ja uputim svoje najbolje čestitke.

Hans Majer

7. XII 66.

Da, mnogo je toga, izdaleka i dalje nego još dalje, prisutno — Vi, dragi Alfred Šperber, usred toga. Budite najsrdačnije pozdravljeni Vi i Vaša supruga,

uvek Vaš Paul Celan

Prepisku Paula Celana sa Alfredom Margul Šperberom prevela s nemačkog Virdžinija Pasku

Prepisku Paula Celana sa Petrom Solomonom s francuskog i rumunskog preveo Petru Krdu

Priredio Petru Krdu